

“Al maig del 68, els alemanys teníem encara el verí del nazisme”

El “seu” Maig del 68, l’alemany, no va ser una revolta alliberadora en contra del sistema autoritari establert, ni una manera de trencar amb el passat nazi representat per la generació anterior. Els seus herois, com Rudi Dutschke —mort el 1979 a conseqüència dels rastres d’un atemptat patit durant la revolta—, parlaven llenguatges ara incomprensibles i els seus companys de lluita anaven desorientats. Per a la majoria, la revolta va acabar en un foc d’encenalls o com una aventura juvenil. D’altres, com Ulrike Meinhof, fundadora amb Andreas Baader de la Fracció de l’Exèrcit Roig (RAF), van descarrillar ideològicament i van anar a parar a la lluita armada. Després de dècades com a investigador prestigiós, amb títols com *Endlösung o Hitlers Volkstaat* (Solució final i L’estat popular de Hitler), Aly ha sorprès ara el mercat alemany amb el llibre *Unser Kampf* (La nostra lluita), un joc de paraules amb el *Mein Kampf* de Hitler, on busca les arrels dels descarrilaments.

—Comencem pel títol: és una provocació o n’esteu convençut, del paral·lelisme entre l’ideari de Hitler i el Maig del 68?

—N’estic convençudíssim. En primer lloc, amb *La nostra lluita* expresso, d’entrada, que jo hi vaig ser. En segon lloc, lluita és un terme comú als moviments totalitaristes del segle passat a tot Europa. No només els feixistes, també els de l’esquerra. En tercer lloc, el terme lluita era recurrent al Maig del 68. Es lluitava ininterrompudament i contra tot. Jo mateix publicava una revista que es deia *Der Hochschulkampf* (Lluita d’alta escola). I, en quart lloc, la connotació amb Hitler és totalment deliberada. Des de la perspectiva històrica hi va haver dues grans revoltes estudiantils a Alemanya: la primera, dels anys vint fins

Götz Aly (Heidelberg, 1947), historiador expert en el Tercer Reich, mira enrere amb menys amor que recances.

al 1932, liderada per intel·lectuals de dretes, i la segona, del 1967 al 1969, comandada pels intel·lectuals d’esquerra. La vinculació entre totes dues forma part de la nostra història nacional. No oblidem que Hitler va dur a terme una dictadura apuntalada en els joves. Goebbels tenia 32 anys quan va arribar al poder i Hitler, 40. Molts activistes d’aleshores, que tenien divuit

o vint anys en aquell període, van ser els pares, els mestres, els professors dels activistes del 68. No es pot esperar altra cosa que part del seu verí es traslladés a la nostra generació.

—Els resultats del Maig del 68, però, no tenen res a veure amb els del nazisme. Com a historiador, sabeu de què parlem. No us fa por que, amb aquesta comparació, se us

impliqui en un intent de minimitzar el nazisme?

—No crec que estigui sota sospita de voler relativitzar els crims del nazisme. El nazisme va ser una dictadura antiburguesa que va destruir les estructures socials, de poder, familiars i polítiques i va ser un aparell de poder. Hitler no va ser un dictador en solitari. D'altra banda, va ser una dictadura falsament social en favor de les classes menys privilegiades, a les quals es prometien millores gràcies a l'exploració d'altres països i al genocidi. Aquesta dimensió no ha estat encara suficientment estudiada a Alemanya. Al contrari, s'insisteix que els nazis eren "els altres". Els estudiants del 68 també van anar per aquí. Buscaven respostes distanciadores del nazisme que marquessin distàncies entre ells i l'anomenada culpa col·lectiva.

—Voleu dir que no us sentíeu part dels passat, en tant que fills o hipotètics fills de nazis?

—Hi ha un intent clar de distanciament. Jo vaig néixer el 47, però veig una relació directa amb la generació dels pares i els avis, que sí que van formar part del nazisme. Vam créixer en un entorn de ciutats destrossades per la guerra. Aquest llibre no vol ser un estudi fonamental, com ho són els que he fet sobre el nazisme, sinó un punt de debat, de controvèrsia. Tot treball històric ha de servir per a destruir falses llegendes.

—Heu escrit el llibre des de la perspectiva de l'historiador i alhora de qui va participar en el Maig del 68. Quin paper vau tenir-hi?

—Vaig arribar a Berlín a finals d'aquell any i ràpidament vaig caure en l'espiral de l'esquerra radical. El meu trasllat a Berlín tenia a veure tant amb la meva postulació d'esquerres com amb un desig de distanciament de la família, que no volia tenir res a veure amb la ciutat salvatge, dividida pels comunistes, i bruta que era Berlín. Immediatament vaig participar en accions violentes, formava part de l'esquerra radical, de la qual va sorgir una escissió terrorista. Vam fer tota mena de bestieses.

—Els joves del 68 no buscaven un líder fort, com Hitler, sinó que eren una colla d'individualistes...

—Vam créixer sota el signe de l'individualisme, però teníem els nostres líders, com Rudi Dutschke, un gran teòric. Si ara escolta els seus discursos d'aleshores es demanarà què diu aquest home, no entendre res. Ni vostè ni els meus fills. Va ser una mena d'experiència religiosa col·lectiva. Buscàvem els nostres models, ens fascinaven dictadures llunyanes, que vèiem com moviments revolucionaris d'alliberament. Fidel Castro, "Che" Guevara, Mao Zedong, Ho Chi Minh. Érem una generació teòricament antitotalitària que buscàvem ídols en totalitarismes estrangers. O en Marx, que estava prohibit i, per tant, era objecte del culte del jovent, que fa sempre allò que està prohibit... Però de Marx es passava a Lenin, i després a Stalin, en alguns casos. L'escissió d'uns quants cap al terrorisme, com a la RAF, va ser conseqüència d'aquest verí totalitarista que hi havia encara en nosaltres. Radicalisme, totalitaris-

me, barrejats en una situació de guerra freda, amb una Alemanya partida. La revolta del 68 no va contribuir a superar tot això, sinó que va ajornar una possible solució. No hi va haver una emancipació positiva dels mals del passat, sinó una reedició.

—Quina diferència hi veieu, entre el Maig francès i l'alemany?

—A França el Maig del 68 va ser més fort, en la forma externa. I els joves d'allà van tornar, un parell d'anys després, al camí de l'ordre. La societat francesa, d'altra banda, no va reaccionar a la revolta amb distanciament, sinó que la va adoptar com a pròpia. Aquí els joves que ens manifestàvem al Berlín occidental ens trobàvem amb frases com ara: "Ei, jo us portaria als camps de concentració nazis", se'ns tractava de caòtics, bàrbars, ganduls, aquesta era la reacció de la gent, tant a Berlín com en altres ciutats. A França, als Estats Units, al Regne Unit la societat va reaccionar d'una altra manera, no va haver-hi un rebuig col·lectiu, sinó que es van adoptar part dels conceptes de la revolta. Hi ha un paral·lelisme en les revoltes dels països que havien perdut la Segona Guerra Mundial, Itàlia, el Japó i Alemanya. En aquests països es van formar organitzacions terroristes. Eren organitzacions nascudes en països marcats per totalitarismes, que van generar lluites amb objectius falsos, que van acabar en aquests descarrilaments. El verí continuava en nosaltres.

—El Maig del 68 alemany va contribuir, però, a canviar la societat?

—No va canviar absolutament res. Tot va ser un miratge. El Maig del 68 va tenir lloc vint anys llargs després de la fi de la Segona Guerra Mundial. Nosaltres érem aleshores uns nens. Els qui realment van patir gana eren els de la generació d'abans, la de Helmut Kohl, per exemple. Ells van ser els qui van viure l'alliberament després de la capitulació del Tercer Reich, els qui van estudiar i els qui van assumir responsabilitats polítiques. La Segona Guerra va ser per a Europa la més massiva experiència de dol col·lectiu en segles. A diferència de casos anteriors, aquí estava molt definida la qüestió de la culpa. No hi havia dubtes. La responsabilitat era

GEMMA C. SERRA

d'Alemanya, només dels alemanys. Una culpa d'una guerra d'aquestes dimensions, amb cinquanta milions de morts només a Europa, volia dir que després d'això als supervivents no els quedava res, n'haguessin estat víctimes o actors. Com més es triga a resoldre-ho, pitjor. Hi havia un clima de silenci i de manca d'orientació. La revolta del 68 va arrencar quan precisament s'havia començat a trencar el silenci i a parlar del nazisme. Hi van haver els primers grans processos de la justícia alemanya contra els nazis. El procés pels crims d'Auschwitz a Frankfurt, que va durar del 1963 al 1965, va transportar als mitjans de comunicació el que havia estat el nazisme. Els joves d'aleshores se'n van assabentar, no a través dels seus pares, sinó pels mitjans, per la justícia, pels fiscals alemanys. En aquests processos els qui responien davant la justícia no eren grans noms, sinó gent com els nostres pares. Gent que ni abans ni després havien portat existències criminals, sinó burgeses. Podien ser

mestres, metges, gent corrent. Nosaltres vam fugir d'això. Teníem divuit, vint anys i no en volíem saber res. Estàvem més interessats en dictadures o mals llunyans, vam exportar la culpa alemanya a altres països. Ens vam preocupar més de la dictadura de Franco que del nostre passat. De cop, a Espanya també hi havia morts, amb el garrot vil. Això servia per a desplaçar les culpes. El feixisme no era ja una cosa pròpia alemanya, sinó que

“La societat alemanya ens tractava de caòtics, bàrbars, ganduls, aquesta era la reacció de la gent, tant a Berlín com en altres ciutats.”

hi havia dictadors perses, a Teheran. Érem la bona consciència del món, no els dolents. No és que estigués malament manifestar-se contra la guerra al Vietnam, però la protesta es va convertir en manifestacions militants i no diferenciades. La primera manifestació antiamericana en què vaig participar va ser en una data més que significativa. Sap quina? Doncs el 8 de maig, aniversari de la capitulació del Tercer Reich. El dia de la derrota del nazisme nosaltres protestàvem contra els EUA, un dels aliats contra Hitler.

—Bé, però aquesta tendència no és única alemanya. De vegades es justifiquen dictadures o tot allò que sona a revolta per pur romanticisme.

—És un romanticisme no només alemany, és clar. Però en la meua generació això va tenir unes repercussions diferents que van conduir a descarrilaments. El conflicte amb el passat nazi era massa fort i no el vam saber resoldre. Senzillament, el vam traslladar a guerres exteriors. Va ser una fugida.

—Parleu-me d'un cas concret, Ulrike Meinhof.

—Ulrike era carn de la nostra carn. Formava part de la generació dels “vells”. Era uns deu anys més gran que jo. Una famosa columnista d'esquerres, una dona intel·ligent, que sí que volia saber del passat nazi alemany, que sí que es va confrontar i va buscar respostes, però que finalment va descarrillar. Si analitza els seus articles precedents, l'any 1967, a la revista *Konkret*, veurà fins a quin punt era una persona conscient de la responsabilitat alemanya, la responsabilitat envers Israel. Fins que es va endinsar en el camí equivocat, a principi dels setanta. Va començar a veure l'antisemitisme com a forma de lluita anticapitalista, va reivindicar l'alliberament de la culpa alemanya. Va ser un canvi ràpid, típic de l'esquerra que volia trencar amb tot. Una fugida, al capdavant. Potser al final de la seva vida va recapacitar, quan es va penjar a la seva cel·la de la presó de Stammheim. Va ser un 8 de maig, una data simbòlica.

Gemma C. Serra